

בענין ובחוקותיהם לא תלכו - שיעור 891

I. כללי הענין שאיסור זה נאמר בשני אופנים האחד הוא בדברים שאין טעמם נגלה כגון דברים תמוהים או דברי ניחוש שמנו חכמים בכלל דרכי האמורי וזה לשון חוקת העמים והשני הוא בדברים שיש בהם משום פריצות (תוספות ע"ז י"ח. ד"ה "ואי") ויש מן הראשונים דסוברים שעיקר האיסור אינו אלא בדברים שהם לעבודה זרה שלא ידמה להם בדברים המיוחדים לכומרים אלא שהדבר מתפשט מדברי סופרים להרבה דברים שאינם ממיין זה (ר"ן סנהדרין ג'3:) ויש שכתבו בדעת הראשונים שמן התורה אינו אסור אלא בעושה להתדמות וחכמים גזרו אף באינו עושה להתדמות ושדברים שמנו חכמים בכלל חוקות הגוים אסורים מן התורה אף באינו עושה להתדמות (שו"ת דברי חיים שהוצא צאנזליקלופדיה תלמודית)

II. הערות

(א) להתפלל בגילוי ראש או שלא יתפלל כלל - עיין באג"מ (יו"ד ג - מ - י"ד) דכיון שהעכו"ם הולכין להתפלל דוקא בגילוי הראש שאיסור גמור הוא מדאורייתא להתפלל בגילוי הראש מ"מ דבשעה"ד יכול לברך ברכת הנהנין במה שיכסה ראשו בידו אמנם לתפלה אינו מועיל וצריך לחזור ולהתפלל וצ"ע לדינא

(ב) לילך לרחוץ ב'pool' בבית הכנסת של הקאנסערוועטיווים - עיין באג"מ (ג - כ"ה) דאסור לשכור חדר שם להיות מיוחד לתפלה משום מראית העין ועוד לחוש שיהיה מי שישמע שדורש הראבאיי שלהם דברי כפירה ואסור להיות בבית אחד אף שיהיה חדר זה יותר מד' אמות מהכפירה ועיין באג"מ (ג - ב) לענין חתונה

(ג) אם עשיית מסיבה לחליפת מתנות בחנוכה אסור משום שהוא מנהג עכו"ם באותו חדר עיין באג"מ (יו"ד 3 - קס"ח ד"ה ומ"ד) בדבר המנות דמביאין אחדים להאכלים אינו אסור מדינא אמנם ודאי שאין לעשות כן ולא שמענו שת"ח ואנשי מעשה יעשו זה וטעמו משום דאין איסור חוקות הגוים אלא אם יש דבר של פריצות או שיש שייכות לחוקי אמונתם או משום חק בעלמא בלא טעם (רמ"א קע"ח - ח) שנקרא דרכי האמורי ואף להגר"א (סוף סק"ז) שכתב דכל דבר שהיינו עושין זולתם מותר אמנם למעשה ודאי דאין לעשות דבר שהדורות שלפנינו לא עשו וכפרט שנראה כמנהגי נכרים וה"ה בנ"ד

(ד) ועוד דאין מקור ברור אפילו לנתינת חנוכה געלט לכל הנערים ולא מצאתי מי שכתב ממנהג זה חוץ מקובץ מבקשי תורה (תשנ"ו ח - סימן כ) שכתב טעם המנהג כדי שלא לבייש נערים העניים ששואלים על הפתחים לנר חנוכה מ"מ המנהג היה על נתינת געלט ולא בחליפת מתנות שהוא מנהג עכו"ם באותו זמן ועוד במסיכות האלו כאין עין הרע יש לפעמים יותר משלשים נערים וקטנים ויש משפחות שאינם יכולים לסבול ההוצאות לזה לכן מביישים אותם ולכן זה ממש ההיפך לטעם מה שנותן חנוכה געלט ולכן יש לעשות מסיכות בחנוכה להודות ולהלל ולא בשחוק הקרטין ולא בטל מקביעותנו בתורה ונותן חנוכה געלט אבל לעשות זה לחליפת מתנות כמו מנהג הנכרים השומר נפשו ירחק מזה (בה"ל תר"ט) ושמעתי מרב מנשה קליין דאין למחות שהוא רק להראות רעות ומותר

(ה) לילך ד' אמות בגילוי ראש - עיין באג"מ (ח - ח' ד"ה ונסתייר) שהביא המג"א (ה"ס) שכתב שאף לילך ד' אמות הוא רק ממדת חסידות אבל כבר נהגו כן וגם לכל ת"ח יש להחמיר אפילו בפחות מד' אמות ולדינא יש לאסור אפילו בישיבה מצד חוק העכו"ם כהט"ז ולא כהמג"א שמיקל בישיבה ואפשר ג"כ בשכיבה בלילה (ד"ע) ועיין באג"מ (יו"ד ד - י"ח - ג) דאם א"א להשיג משרה לפרנסתו אם ילך מכוסה ראשו רשאי לקבל משרה זו ואין חילוק בכוונת ההנהלה מאחר שליכא איסור ממש דאף אלו שאין מאמינים בשום דבר הולכין בראש מגולה משום שכן ניחא להו להנאת גופם ולכן לא שייך לאסור זה משום הלאו דובחוקותיהם לא תלכו

(ו) לעשות מסיבת חנוכה בחגם December 25 או January 1 - עיין באג"מ (יו"ד ד - י"ח - ח) בדבר שטיחת עשבים והעמדת אילנות בחג השבועות דיש לאסור שכן כתב הגר"א והחיי

אדם (ק"ל"ח - י"ג) והערוך השלחן (תל"ד - ו) ועיין באג"מ (ח"ט ע"ג - י"ג ד"ה זצנר) דסעודת בר מצוה טוב לדחות על יום אחר ואף נישואין יש לקבוע לכתחלה על יום אחר ולכאורה ה"ה מסיבת חנוכה מ"מ ביום ראשון מהשנה שלהם וכן טענקסגיווינג אין לאסור מדינא אבל בעלי נפש יש להחמיר אולי ה"ה בנידון דידן ולעשותו ביום אחר אמנם אפשר דיש לחלק אם המסיבה הוא קבוע בכל שנה ליום זה אין לחשוש למראית העין (רב מנשה קליין)

ז) אם מותר לשלוח מתנות לעכו"ם ביום חגם עיין בתרומת הדשן (סימן קל"ה) שכתב דביום שמיני לניתל כשמתחדשין להם השנה יש ליזהר שלא ישלחו ממש באותו יום אלא יום הקודם ואם אירע שחל בשבת שלא יוכל לשלוח בו נראה דא"צ ליזהר מלשלוח ביום עצמו דאי יאחר תהוי ליה איבה וכן פסק הרמ"א (קמ"ח - י"ז) עוד כתב הרמ"א (ע"ט) דאם נכנס לעיר ומצאם שמחים ביום חגם ישמח עמהם משום איבה דהוי כמחניף להם ומ"מ בלא איבה ירחיק מלשמוח עמהם

ח) מסיבות שנהגו הגוים בסוף שנתם במשרדים שמעתי מרב דוד פיינשטיין שאם צריך להיות שם מותר להכנס אבל רק לפי שעה

ט) בגדי פריצות לנשים חוץ מאיסור של פריצות אפשר דיש עוד איסור של חוקות הגוים (אג"מ יו"ד ח - פ"ח) אמנם מותר לאיש שנהג ללבוש בגדי ארוכים שהם יותר צנועים לשנות לבגדי קצרים שגם הם בגדי יהודים

י) ליכנס לכנסית הנוצרים - עיין באג"מ (יו"ד ג - קכ"ט - ו) דמה שכתב התוספות (ע"ז י"ג:) שהיו הולכין כמה אמוראי לבית אבידן שלא היה בבית מינות ממש אלא מקום ויכוח וגם הוא כשהן נמצאים במקומות אחרים אמנם לראות הצורות אפילו אם נעשו לנוי העבודה זרה ובבית הע"ז אסור בהנאה כמו הע"ז עצמו וחם ושלום לילך שם

יא) אם יש איסור דובחוקותיהם לא תלכו בהליכה לטיאטרון ואצטדיון שמשחקים בספארט עיין באג"מ (יו"ד י"ח - ח) דדוקא כשהוא חק להעכו"ם לעשות איזה דבר בעלמא אף דברים בעלמא שלא ידוע טעמם כדאיתא ברמ"א (יו"ד קט"ח - ח) יש לאסור אבל רוב המדינות שבהן נמצאים טיאטריאות ואיצטדיאות לא שייך להלאו דובחוקותיהם לא תלכו אלא הם מאיסור ליצנות וכיטול תורה גם עוד איסור גדול יש דמגרי יצה"ר של עריות בנפשיה דרובן בהן דברי ניבול פה והפתה לעריות

יב) המכנה עצמו בשם של גוים יש מן האחרונים שכתב שיש בו איסור משום חוקות הגוים (שו"ת מהר"ם שיק יו"ד קס"ח) ויש שכתב שדוקא אם מכנה עצמו בשם של גוים אסור אבל אם מתרגם שמו העברי ללשון אחרת מותר (שו"ת צפנת פענח רע"ה)

יג) אם יש איסור למנות השנים כספירת הגוים החתם סופר (זכריות 3 לז' חז דף ע"ו) כתב דמי שמונה למנין לידת משיח הנוצרים כותב וחותרם על עצמו שאין לו חלק באלקי ישראל ובתורת ה' מאסו אבל אין איסור משום לא תזכירו - עיין בשו"ת ציץ אליעזר (ח - ח) דעד קודם שלש מאות שנה לא מצינו שדברו שיש איסור בזה ועיין בשו"ת הרמ"א (כ"ח) ושו"ת מהר"ם מפדוואה (ל"ח - וע"ו) שכתבו תאריך הלועזי ולא היהודי אמנם שנתחדשה איסור זה מגדולי הונגריה במאתים השנים האחרונות ואינו משום לא תזכירו רק משום גנאי ורק אם מסיים שזה למספר הנוצרי יש איסור דאורייתא וזה לדעתו שזה דעת המהר"ם שיק וכן יש לפרש שיטת הגט פשוט שחשש לפסול גט בתאריך לועזי דדוקא אם מחתם למספר הנוצרים אחר התאריך ואם לאו הגט כשר ובאופן האיסור אסור אף אגרת סתם וכ"כ בספר גט מקושר שאם אינו אלא חשבון הגוים אין לפסלו בכך וכ"כ הערוך השלחן (קכ"ז - מ"ד) דהגט כשר ולא עולה על דעתו כלל שיש בזה איזה חשש של הזכרת שם עכו"ם בזה ועצה טובה לכתוב אחר התאריך למספרם או למנהג הנכרים והאיסור רק לכתוב כמספר הנוצרים ועוד דבהכרח היא שמשתמש במנין זה במסחר או בדברים אחרים דחשיב רק ספירת האזרחית וכאילו כותב למספרם ועוד כתב שהמספר הנהוג אינו למספר הנוצרים שהוא רק מספר הרומי ולאחר כמה מאות שנים תלוי וקבלו הנוצרים את המנין הזה לתולדות אותו האיש ואם יש ג"כ תאריך העברי עם הלועזי לא יהיה לגנאי עיין בשו"ת ציץ אליעזר (ט - י"ד - י - ל"ו)

יד) השתמשות בבול דואר (postage stamps) שנכתב עליהם מענייני חקות הגוים עיין

ברמ"א (קמ"ח - ח) דצורה שמשתחיים לה דינה כדין צלם של ע"ז ואסורה בהנאה בלי ביטול אבל צורת שתי וערב שתולין בצואר לזכרון אינה נקראת צלם של ע"ז ומותרת בהנאה אמנם הש"ך (סק"ו) הגיה עליו שזהו דוקא כשידוע בודאי שלא השתחוו לה וספק דאורייתא לחומרא וכ"כ הריטב"א (ע"ז מ"ג): דצורת שתי וערב שרגילים הגוים לצייר בכלי כסף מותרים אע"פ שצורת שתי וערב נעבדת להם דהם אין עובדים אלא לצורת שתי וערב שטימא הגלח וזהו טעם ההיתר שמשתמשים במטבעות שיש עליהם שתי וערב וזה רק לזכר בעלמא עושין אותן ועיין בשו"ת שואל ומשיב (ג - ע"ה) שנשאל אודות יהודי נכבד שקיבל מהמלך מדלייה בצורת שתי וערב וגם בשו"ת לב חיים (ג - ק) שכתב שאינו נכון לענוד המדלייה תמיד אלא בעת שנכנס לארמון המלך ובצאתו יסירנה מיד ולכן אין איסור הנאה בדבר וכ"ש השתמשות כבול דואר שנצייר עליו מעניני חקות הגוים שאין עליו שם ע"ז והמחמיר תע"ב

טו) לענין גילוח הזקן - עיין באג"מ (י"ד ז - ס"ח) שמשמע שאין חוששין כלל לאיסור של חוקות הגוים וכתב דמשום לא ילבש גבר כלי אשה ג"כ אין לחוש דהאיסור הוא שלא יעשה כמעשה שעושות הנשים והן לא עושין גילוח הזקן ורק העברת שער בית השחי ובית הערוה יש איסור וע"ע בשו"ע (ע"מ - ח)

טז) בצורת אדם בולטת - לדעת הרמב"ם שאין לחוש לחשד עשייה אלא לחשד ע"ז וכן המנהג להקל בצורת אדם בולטת ולכן לכסות צורה הכולטת במלון החתונה היא חומרא וכ"ש בכובות של קטנות בתבנית אדם שלם בכל גופן ומותר להסתחר בהן (שו"ת יחיה דעת ג - ס"ד)

יז) בדבר לעשות איזה שמחה בימי חג של נכרים עיין באג"מ (ח"ע ז - י"ג ד"ה וזכר) דאם הוא חג מצד אמונתם אם בכוונה מחמת שהוא יום איד אסור מדינא ואם בלא כוונה יש לאסור מצד מראית העין וסעודת מצוה כמילה ופדה"ב יש לעשות שהיא סעודה המחוייבות אבל סעודת בר מצוה ונישואין יש לקבוע לכתחלה על יום אחר (משמע אפילו הוא בו ביום)

יח) לשלוח סל של פירות וכדומה להאבלים - עיין באג"מ (י"ד ז - קס"ח) דאין בזה איסור חוקות הגוים (ע) דאין בזה פריצות (ב) וגם לא שייך לחוקי אמונתם (ג) וגם אינו חק בעלמא בלא טעם (דרכי אמורי) והוא רק להראות רעות וידידות ולכן להרמ"א (י"ד קע"ח) מותר ועוד דכשעושין זה מצד עצמם דאפילו להגר"א (ז) מותר מ"מ למעשה ודאי אין לעשות דבר שפסקו דורות שלפנינו מלעשות

יט) לגדל שער כנגד פניו שנקרא שעופ הוא האיסור בלורית (י"ד קע"ח - ח) ועובר הלאו של ובחוקותיהם לא תלכו לדעת הרמב"ם (הב"ח והט"ז והפרישה ושו"ת קרן דוד סימן י) ועוד חוצץ בתפילין של ראש (מחצית השקל כ"ז - ז) וברכתו לכטלה מ"מ דעת רוב הפוסקים כדעת רש"י והב"י שאין איסור בלורית שייך כנגד פניו וכל שכן אם עושה כן רק לנוי וליופי (שו"ת יחיה דעת ז - ז)

כ) צביעת השער ג"כ אין בו איסור חוקות הגוים ועוד דאם לא עשה זה ליפוי אלא כדי שיקבלוהו למשרה וכשליכא איסור אונאה יש להתיר ועיין בש"ך (י"ד קפ"ז - ז) דאם הוא רק דבר אחד ונראה עוד כאיש אין איסור לא ילבש ודעת הב"ח שאסור דוקא אם עושה כן רק להתדמנות וע"ע בשו"ע (ע"מ - ח)

כא) יש שכתבו דאשה היוצאת וראשה פרוע ואפילו בפאה נכרית כדרך הגוים הוי בכלל הלאו של חוקות הגוים (שו"ת יביע אומר ה)

כב) מנהג כפרות אסור משום חשש דרכי האמורי (שו"ת הרשב"א ע"ה ושו"ע ת"ה - ח) אמנם מנהג העולם לעשות כפרות בערב יום הכפורים (רמ"א ע"ה)

כג) עשיית חופה תחת הגג כגון בבית הכנסת עיין ברמ"א (ח"ע ס"ח - ח) די"א לעשות החופה תחת השמים לסימן טוב שיהא זרעם ככוכבי השמים ועיין באג"מ (ח"ע ח - ז"ג) דאין זה תקנת חכמים ולא מיקרי עברינא והוא רק לסימן ברכה והחת"ס (ז"ה) חשש לרעפארמער שרצו לעקור מנהגינו ועוד אין צריך להקפיד על תחלת החודש לנישואין (אג"מ)